

ROMÁNIA KÜLGAZDASÁGI KAPCSOLATAINAK ALAKULÁSA – A MAGYAR-ROMÁN KERESKEDELEM FEJLŐDÉSE

BORZÁN ANITA¹

Bevezetés

A rendszerváltó szocialista országok gazdasági érdeklődése hirtelen mélypontra zuhant egymás tekintetében. Új piacokat kellett meghódítaniuk, ami a fejlett országok túltermeléssel küzdő gazdaságát látva sok problémát okozott. Helytelen döntés volt az egykori KGST-országok közötti kapcsolatok gyors felszámolása, amit jól tükröz, hogy napjainkra ismét fokozódik a keleti piacok egymással folytatott kereskedelme. Az előbbi „tévedések” Magyarországot sem kerültk el, de visegrádi társaival rossz gazdasági döntéseit felismerve, egy immár egész Kelet-Közép-Európát tömörítő szabadkereskedelmi övezetet, a CEFTA-t hozták létre. A tanulmány hazánk és keleti szomszédja, Románia kereskedelmét, valamint a tőkebefektetések alakulását tárgyalja.

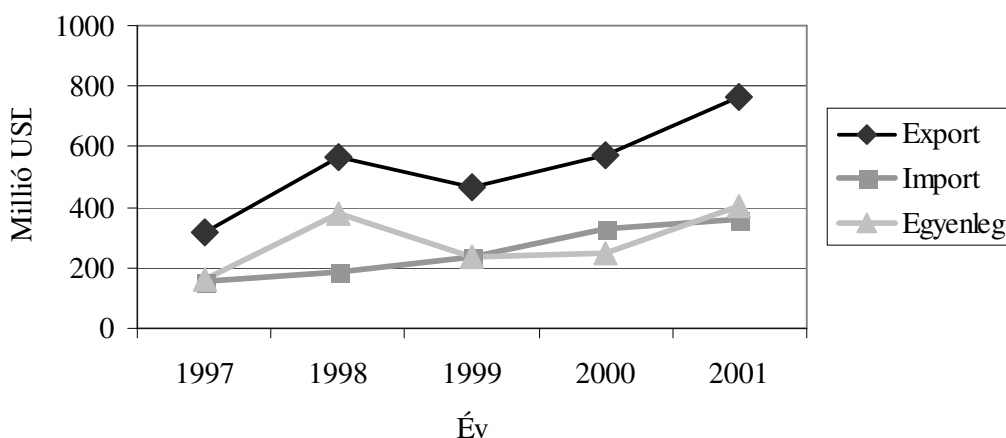
A két ország CEFTA-tagságának hatása a kereskedelemre

A CEFTA-országok közül Románia legfontosabb külkereskedelmi partnere Magyarország, mellyel regionális forgalmának közel felét bonyolítja le. A magyar-román kereskedelemre az évről-évre növekvő kereskedelmi forgalom jellemző. (1. ábra) A növekedésben szerepet játszik az is, hogy 1997. július 1-jétől Románia a CEFTA teljes jogú tagja. Bár az ipari termékek vámját 2001. január 1-jén felszámolták, az agrártermékek kereskedelmében a CEFTA nem irányozza elő a vámok teljes megszüntetését. Az egységes vámkedvezmények mellett léteznek további kétoldalú kontingensek, mennyiségi korlátozások. Az agrárkereskedelemben a fokozatos visszaléptetés lenne célszerű, hogy Románia is csatlakozzon a multilaterális CEFTA-megállapodáshoz.

A két ország külkereskedelmi szerkezetében erősen megnőtt a román deficit, amiért a román kormány elsősorban a magyar mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek szubvencióját okolja. Valójában a magyar termékek jobb minősége és a román termékek magasabb előállítási költsége húzódik meg a deficitese külkereskedelem oka mögött. A magas költségek miatt a román termékek versenyképessége elmarad a magyar termékektől.

A magyar termékek keresettek a román piacon, a fogyasztók elismerik azok jobb minőségét. A növekvő keresletet igazolja, hogy a magyar termékeket is kínáló áruhátláncok jelentős növekedést mutatnak az országban. A Romániába irányuló magyar export és import egyaránt növekedett Románia CEFTA-tagsága óta.

¹ Phd hallgató, Szent István Egyetem, Gödöllő. Főiskolai adjunktus, Tessedik Sámuel Főiskola Gazdasági Főiskolai Kar, Békéscsaba

I. ábra A magyar-román külkereskedelmi forgalom alakulása (1997-2001)
 Forrás: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

A két ország vonatkozásában a 2001. év szintén sikeresnek tekinthető, ugyanis az összforgalom 1126,2 millió dollárt ért el, 402,2 millió dolláros magyar export többlettel. A magyar külkereskedelemben konstans módon Románia a tizenötödik helyet, az exportban kilencedik helyet, a realizált aktívumot vizsgálva harmadik helyet foglal el. A román külkereskedelemben még nagyobb Magyarország szerepe, ugyanis importban a hatodik, exportban a hetedik legfontosabb partnerország.

A magyar exportban az előző évi csökkenéshez képest a CEFTA-megállapodásokat időnként felrúgó szigorított vámkövetelmények ellenére növekedett az élelmiszerkészítmények területe is. A CEFTA-vámlebontás előnyeit élvező ipari termékek exportja - a kedvezőbb kereskedelmi feltételek miatt - szintén növekedett a korábbi évekhez képest, amihez jelentősen hozzájárult a bér munka megerősödése. A Romániába irányuló magyar export legjelentősebb területe a gépek, berendezések kivitele.

Importunkban jelentős a gépipari termékek (pl. személygépkocsi) behozatalának növekedése. Az import legjellemzőbb területe a textilipar. Számos áru kategóriában a növekedés mögött a magyarországi cégek román vegyes vállalatainak aktív tevékenysége húzódik.

Az elmúlt év kiemelkedő román relációjú külkereskedelmi teljesítménye az intenzív kereskedelemfejlesztő tevékenységből következik. Az előbbieket támasztja alá, hogy az ötször nagyobb lengyel piacon közel azonos exportot realizált Magyarország, valamint Romániával megtaláltuk a megoldást az agrárprotekcionista intézkedések hatásának enyhítésére. Az előbbieken túl nem szabad figyelmen kívül hagyni a statisztikai felmérésekből hiányzó – vámhatósági becslés alapján – mintegy 40 millió dollár értékű bevásárló-turizmusból származó magyar élelmiszerexportot sem.

A tőkebefektetések alakulása

A kereskedelmi kapcsolatokat jól kiegészítik a tőkebefektetések. Sajnos napjainkban is csak „látszólagos” tőkebefektetésekről beszélhetünk a tényleges lehetőségekhez képest. Románia egy évben maximum 13 milliárd dollár értékben tud exportálni és 11 milliárd dollár értékben import tőkebefektetést fogadni. A hazánkból Romániába irányuló tőke kivitel 3500-nál több magyar tőkerészvételű vegyes vállalatot jelent, ezzel Magyarország a hetedik legnagyobb tőkebefektető Romániában. A 2000. évben a befektetett tőke a törzstőke

nagyságát tekintve meghaladta a 200 millió dollárt, viszont további folyamatban lévő 100 millió dollár értékű beruházás hiányzott az összesített alaptőkéből.

A Romániába irányuló alacsony tőkebefektetés az alábbi tényezőkre vezethető vissza:

1.) Az ország a befektetési kedvezmények jelentős részét – a hátrányos övezetek kivételével – visszavonta, ami számos visszaélésre ad okot. A törvények kijátszását jól példázza, hogy számos élelmiszeripari cég telepedett a vámmentességet kihasználva az elmaradott térségekbe, de a továbbfeldolgozást a korábbi fejlettebb területekre települt vállalkozások veszik át.

2.) A tőkét vonzó beruházási infrastruktúra nem épült ki. A követő infrastruktúrát, melyet még a szocializmus évtizedeiből örökölt az ország nem sikerült a párhuzamos infrastruktúra irányába elmozdítani. A közúti közlekedési hálózat állapotát mutatja, hogy mindössze 100 km Bukarest-Pitesti közötti autópályával rendelkezik az ország.

3.) Óriási privatizációs hátrány. Több nagyvállalat és közüzemi intézmény még mindig az állam kezelésében van.

4.) A kétkamarás parlamenthez lassú törvényhozási folyamat kapcsolódik. A gyors döntéshozatalt sürgősségi rendeletekkel valósítják meg, de ezen rendeleteket a képviselőház módosíthatja és általában él is ezzel a lehetőséggel. Az előbbieket miatt az ország erőteljes jogbizonytalansággal küzd.

5.) A külföldi tőkét taszítja a kettős adózás problémája, illetve az általános pénzhiány. Még mindig erős a bürokrácia szerepe és a magas hitelkamatok miatt nehezen jutnak forráshoz a vállalkozások.

6.) A megnövekedett bér munka hányad a foglalkoztatási gondok enyhítésével egyidőben alacsony hozzáadott értéket eredményez.

7.) A román gazdasági reformok még nem fejeződtek be. Az ország kevésbé aknázza ki a globalizáció és regionális integráció nyújtotta lehetőségeket.

8.) A kis- és középvállalkozások tényleges támogatásának jogi szabályozása még várat magára.

Az ország legnagyobb magyar tőkebefektetője a közel 78 millió dollár nagyságú jegyzett tőkével működő Mol Rt. (*1. táblázat*). Az olajipari óriás központjának Kolozsvárra történő áttelepítése jelentősen növelte az Erdélyben koncentrálódó magyar tőke nagyságát.

Az elmúlt években megfigyelhető, hogy a kereskedelmi cégeken kívül a termelőszférát célozzák meg a magyar tőkebefektetések. A dinamikusabban fejlődő román szektorban, elsősorban gépipari, építőipari, részben élelmiszeripari beruházásokra került sor (*2. ábra*).

1. táblázat

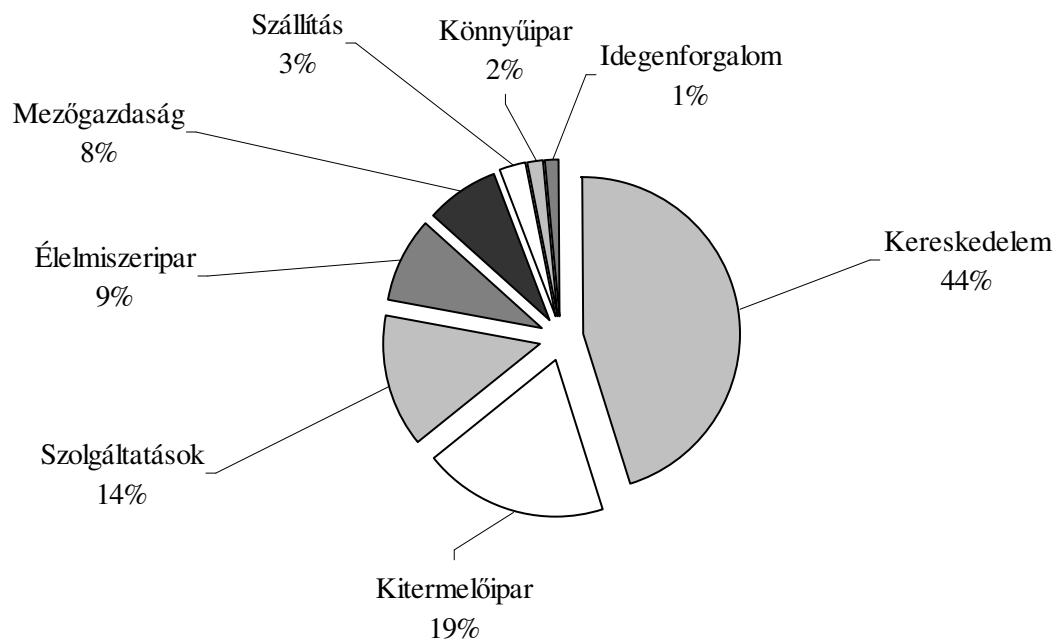
A legnagyobb magyar tőkebefektetők Romániában (2000)

A vállalkozás neve	Jegyzett tőke (ezer USD)
Mol Rt.	77.646
Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt.	12.546
Zalakerámia Rt.	8.000
Dunapack Paeper and Packagings Rt	6.591
Pannonpipe Műanyagipari Kft.	4.407
Cei Consulting Limited Company	2.655
Halaspack Packagings Ltd.	2.599
Tiszai Vegyikombinát Rt.	2.359
Pannonplast Műanyagipari Rt.	2.239
Borsodi Sörgyár Rt.	1.900

Forrás: ITD Hungary Kereskedelmi Irodája, Bukarest

2. ábra.

A magyar tőkebefektetések tevékenységi kör szerinti megoszlása (2000)

Forrás: ITD Hungary Kereskedelmi Irodája, Bukarest.

Nagyságrendileg lényegesen kisebb, de növekedett a Romániából Magyarországra érkező tőke kivitel, amely becslések szerint 30 millió dollár körül alakul. A Romániából Magyarországra érkező befektetők elsősorban természetes személyek. Arányaiban kiemelkedik a PETROM Nemzeti Olajtársaság, mely az összes hazánkban befektetett román tőke közel felét képviseli.

Következtetés

A tanulmány alapján elmondhatjuk, hogy a magyar-román külkereskedelmi forgalom növekedése kielégítő, de a tőkebefektetések kihasználása messze elmarad a lehetőségektől. Megállapíthatjuk, hogy a kisebb volumenű, viszont intenzívebb tőkebefektetési formák kihasználása nem elégséges. A Romániába befektetett magyarországi tőkének legalább a külkereskedelmi forgalmat kellene, hogy elérje.

Annak ellenére, hogy Románia nem tesz különbséget a külföldi tőke tekintetében, az erősen inflációs, bizonytalan gazdaság óvatosságra inti a befektetőket. A jövőbeni hatékonyabb együttműködés alapvető feltétele a román jogalkotás Magyarország számára is pozitív irányú módosítása.

A román kormány egyik alapvető célkitűzése az export további növelése, mely magával vonja a gazdasági növekedést. Az évek óta növekvő magyar kereskedelmi többlet újabb közgazdasági kérdéseket vet fel. Minél kiegyensúlyozatlanabb a két ország gazdasági kapcsolatrendszere, annál nehezebb továbbfejleszteni, ezért magyar érdek is a román export növelése.

IRODALOM

Borzán A.: Erfolge und Misserfolge im ungarisch-rumänischen Aussenhandel. 1st International Conference for Young Researchers pp. 64-69. Gödöllő.

Romania in the spotlight of the Middle European foreign economic relations of Hungary, 2st International Conference for Young Researchers pp. 46-51. Gödöllő.

Bukarest: nyitott gazdaság. Külpiacón-lépéselőnyben. ITDH megbízásából Magyar Hírlap Rt.

2001. május.

Külgazdasági Kalauz, 2001. december.

A felhasznált adatok az ITDH bukaresti Kereskedelmi Irodájából és a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumból származnak.